

1994.

5. Ломов Б.Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии.- М.: Знание, 1984.
6. Позінкевич Р.О. Освіта в системі культури. – Луцьк: ред.-вид. відділ "Вежа" ВДУ Лесі Українки, 2000.
7. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. – СПб.: - Питер, 2002.
8. Смирнов И.П. Познай себя в творчестве. - М.: Мол. гвардия, 1982.

С.П.Білоконний

РЕФЛЕКСИВНІ УМІННЯ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ПЕДУНІВЕРСИТЕТУ

В статтє обосновується необхідність модернізації підготовки кадрів в умовях сучасної вищої школи. Определяється содержание понятия "рефлексивные умения" как важного фактора подготовки студентов к профессиональной деятельности.

In the article the essential of the specialists training modernization in the conditions of the contemporary university is substantiated. The meaning of the concept "reflective skills" as an important factor in the student's training to their further professional activity is defened.

Сьогодні освіта в Україні перебуває в стані реформування: йде шляхом гуманізації; орієнтується на людину, її інтелектуальний розвиток з урахуванням індивідуальних особливостей; активно інтегрується в Європейський та світовий освітянський простір із збереженням і примноженням національних надбань у цій галузі.

Перебудова вищої школи торкається низки проблем, серед яких важливе місце посідає **проблема професійної підготовки студентів педуніверситету**. Вона була й залишається предметом дослідження багатьох науковців (І.А.Зязюн, В.О.Сластьонін, Н.В.Кузьміна, Л.В.Кондрашова, О.Г.Мороз, Л.О.Хомич та ін.). Останнім часом значно зросла увага до рівня професійної компетентності педагога, але

рефлексивні уміння, що є одним із її показників, спеціально не вивчалися.

Метою нашої статті є визначення змісту поняття “рефлексивні уміння” як важливого чинника підготовки студентів до педагогічної діяльності.

Рефлексія – це психологічний механізм корекції поведінки особистості. Вона має, на думку науковців, виняткове значення в життєдіяльності сучасної людини. Так, наприклад, у соціальній психології та соціальній педагогіці рефлексія визначається як важливий процес міжособистісного пізнання і взаємодії (Г.В.Дяконов, Л.О.Гапоненко); суттєвий механізм самореалізації поведінки і розвитку (Б.В.Зейгарник, А.Б.Холмогорова, Е.С.Мазур); необхідний елемент соціально-психологічної компетентності (Л.А.Петровська); “мислення про мислення”, мислення, яке стало об’єктом пізнання самого себе (А.П.Огурцов); важливий компонент механізму розвитку особистості (А.Я.Розен).

Аналіз сучасних досліджень свідчить про те, що рефлексія вивчається в трьох аспектах: **інтелектуальному** (В.Ф.Паламарчук, І.А.Зязюн, В.О.Сластьонін, О.Г.Мороз, Г.Г.Алексєєв, Г.М.Андреєва та ін.), **особистісному** (І.Д.Бех, Є.В.Бондарєвська, Д.М.Зембицький, Т.В.Іванова, В.В.Серіков, В.Т.Фоменко, В.М.Федоров та ін.) та **комунікативному** (М.Г.Демідова, Л.В.Кондрашова, Г.О.Нагорна, Т.С.Яценко, Л.О.Гапоненко та ін.).

Специфіка педагогічної діяльності, як наголошують провідні науковці, висуває ряд вимог до особистості педагога. Професійно значущі особистісні якості (інтелектуальні, емоційно-вольові) суттєво впливають на результат професійно-педагогічної діяльності і визначають індивідуальний стиль педагога [2, 144].

Педагогічна компетентність вчителя, за визначенням В.О.Сластьоніна, - це “єдність його теоретичної і практичної готовності до здійснення педагогічної діяльності” [4,40]. Теоретичну підготовку забезпечують психолого-педагогічні та спеціальні дисципліни, визначені чинними навчальними програмами. Практичне розв’язання педагогічних завдань забезпечують уміння і навички.

Педагогічні уміння – це сукупність послідовно розгорнутих дій, що ґрунтуються на теоретичних знаннях. В.О.Сластьонін розподілив педагогічні уміння на чотири групи:

1. Уміння “переводити” зміст процесу виховання в конкретні педагогічні завдання.

2. Уміння побудувати і привести в дію логічно завершену педагогічну систему.

3. Уміння виділяти і встановлювати взаємозв’язки між компонентами і факторами виховання, приводячи їх в дію.

4. Уміння вести облік і оцінювати результати педагогічної діяльності [4,42].

Зміст теоретичної готовності вчителя виявляється в узагальненому умінні педагогічно мислити, що передбачає наявність у педагога аналітичних, прогностичних, проєктивних, а також рефлексивних умінь (С.У.Гончаренко).

Рефлексивні уміння мають місце при здійсненні педагогом контрольно-оцінної діяльності, спрямованої на себе, на аналіз власних дій. На думку науковців І.А.Зязюна, Л.В.Кондрашової, В.О.Сластьоніна, для педагога надзвичайно важливо встановити рівень результативності (позитивної чи негативної) власної діяльності. У процесі такого аналізу визначається:

- правильність постановки цілей, їх трансформація в конкретні завдання;
- адекватність комплексу визначених завдань наявним умовам;
- відповідність змісту діяльності вихованців поставленим завданням;
- ефективність застосовуваних методів, прийомів і засобів педагогічної діяльності;
- відповідність застосовуваних організаційних форм віковим особливостям учнів, рівневі їх розвитку, змісту матеріалу тощо;
- причини неуспіхів і невдач, помилок і труднощів у процесі реалізації поставлених завдань навчання й виховання.

Отже, оволодіння рефлексивними уміннями допоможе майбутнім учителям набути педагогічної майстерності, яка є

сплавом особистісно-ділових якостей і професійної компетентності педагога.

Література

1. Гапоненко Я. Розвиток рефлексії як психологічного механізму корекції професійної поведінки у педагогічному спілкуванні // Рідна школа. – 2002. – №4. – С.14-18.
2. Кондрашова Л.В. Методика підготовки майбутнього учителя к педагогическому взаимодействию с учащимися. – Москва: Прометей, 1990. – 158 с.
3. Сисоева С.О. Підготовка вчителя до формування творчої особистості учня. – К.: Каравела, 1996. – 406 с.
4. Сластенин В.О. и др. Педагогіка. – М.: Высшая школа, 1977. – 368 с.
5. Сластенин В.А. Формирование социально-активной личности учителя // Советская педагогика. – 1981. – №1. – С.76-84.
6. Шерайзина Р.М., Маран А.Е. Педагогический анализ и экспертиза инновационной деятельности учителя.- Новгород: Лада, 1994. – 58 с.

Е.А.Аннюк

АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ ПОТРЕБНОСТИ САМОВЫРАЖЕНИЯ СТУДЕНТОВ В БУДУЩЕЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

У статті сформульовано деякі аспекти формування потреби самовираження студентів у майбутній професійній діяльності в сучасній системі особистісно орієнтованої освіти.

The article is devoted to some aspects of formation of students' needs of self-expression in the future professional activity in the modern system of personality-oriented education.

Динамика инновационных процессов, происходящих в экономической и социальной жизни, изменение ценностей и ориентаций, рост потребности в индивидуальной активности и реализации личности – все это требует от системы образования решения задач по преодолению стереотипов в формировании нового человека – строителя цивилизованного прогрессивного общества.